

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Dil, Edebiyat, Kültür, Tarih, Sanat ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

ISSN: 2687-5675

Sayı/Issue 25 (Haziran/June 2026), s. 115-133

Geliş Tarihi-Received: 18.05.2026

Kabul Tarihi-Accepted: 28.06.2026

Araştırma Makalesi-Research Article

DOI: 10.5281/zenodo.20835791

Sivas Yöresi Türkülerinin Yapısal ve Tematik Evreni: TRT THM Repertuarı Kapsamında Bir İnceleme

The Structural and Thematic Landscape of Sivas Folk Songs: An Analysis Based on the TRT Turkish Folk Music Repertoire

Can AYDOĞDU*

Öz

Bu araştırma, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Türk halk müziği (TRT THM) repertuarında Sivas yöresi adıyla kayıtlı uzun hava ve kırık hava örneklerinin müziksel yapı ve tematik içerik bakımından değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Çalışma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde doküman incelemesi yöntemiyle yürütülmüş olup 492 sözlü eser makamsal etki, kırık hava-uzun hava dağılımı, usul, kaynak kişi, derleyen ve şiirsel metinlerde öne çıkan tematik yönelimler doğrultusunda incelenmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz kapsamında frekans ve yüzde dağılımlarıyla yorumlanmıştır. Repertuvarındaki incelemelerden hareketle hüseyini ve uşşak makam etkilerinin repertuvarında belirgin yoğunluk oluşturduğu, kırık havaların uzun havalara göre daha geniş bir temsil alanına sahip olduğu, kırık hava örneklerinde 2/4 ve 4/4'lük ritmik yapıların öne çıktığı bulgularına ulaşılmıştır. Kaynak kişi ve derleyen dağılımları ise Âşık Veysel Şatıroğlu ve Muzaffer Sarısözen isimleri etrafında yoğunlaşmaktadır. Tematik açıdan birden fazla anlam alanını içeren eserlerin yanı sıra aşk/sevda, dinî ve şikâyet/sitem içeriklerinin öne çıkması, Sivas yöresi repertuarının kişisel yaşantı, duygusal deneyim, inanç, sözlü kültür ve toplumsal bellekle ilişkili bir anlatı alanı sunduğuna işaret etmektedir. Bu durum, Sivas türkülerinin yalnızca müziksel yapı yönüyle değil, anlam üretimi bakımından da değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koyan temel sonuçlardan biridir. Çalışmanın, Sivas yöresi türkülerinin yapısal ve tematik özelliklerini birlikte ele alması yönüyle Türk halk müziği literatürüne katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk halk müziği, TRT repertuarı, Sivas yöresi, yapısal inceleme, tematik inceleme.

Abstract

This study aims to evaluate the uzun hava and kırık hava examples registered under the Sivas region in the Turkish Radio and Television Corporation Turkish Folk Music (TRT THM) repertoire in terms of musical structure and thematic content. Conducted through document analysis within a qualitative research approach, the study examines 492 vocal works according to maqam effect, kırık hava-uzun hava distribution, usul, source person, compiler, and thematic orientations foregrounded in poetic texts. The data were interpreted through frequency and percentage distributions within descriptive analysis. The findings indicate that hüseyini and uşşak maqam effects show a notable concentration in the repertoire, kırık hava examples have a broader representational scope than uzun hava examples, and 2/4 and 4/4 rhythmic structures are prominent among kırık hava works. Source person and compiler distributions concentrate around Âşık Veysel Şatıroğlu and Muzaffer Sarısözen. The prominence of works containing multiple semantic fields, together with love, religious, and complaint/reproach themes, suggests that the Sivas repertoire offers a narrative field associated with personal experience, emotional expression, belief, oral culture, and collective

* Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü, e-posta: can.aydogdu@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9386-0840.

memory. The study may contribute to Turkish folk music literature by addressing structural and thematic features together.

Keywords: Turkish folk music, TRT repertoire, Sivas region, structural analysis, thematic analysis.

Giriş

Müzik, kökenlerinin insanlık tarihinin en eski çağlarına dek ulaştığı kabul gören, toplumların duygusal eğilimlerini, düşünsel dünyalarını ve kültürel kimlik örüntülerini sözlü ya da çalgısal ses özdekleri aracılığıyla iştilir kılan bir sanat alanı olarak tanımlanabilir. Toplumların yöresel ve kültürel yönlerini doğrudan yansıtan müzik türleri içerisinde halk müziği, sözlü kültürle kurduğu güçlü bağ ve kuşaklararası aktarım niteliği bakımından önemli bir konuma sahiptir. Toplumsal yaşamın özünde oluşup değişimlere uğrayarak gelişen halk müziği; toplumun dili, düşüncesi, kolektif hafızası ve kültürel kimlik göstergeleriyle yakın bir ilişki içerisinde konumlanmaktadır. Türk halk müziği ve onun işitsel yansıması olan türküler; toplumun yurt sevgisini, kahramanlık anlatılarını ve sağlam karakterine atfedilen değerleri estetik bir duygu ve duyuşla ortaya koyan önemli bir folklor ögesidir (Göher Vural, 2011, s. 398). Bu yönüyle türküler, sadece müziksel bir ifade biçimi olmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal kimlik ve kolektif hafızayla ilişkili bir aktarım sahası olarak da tarif edilebilir. Nitekim Anadolu coğrafyasındaki Türk kültürünün ayrılmaz bir parçası ve toplumsal kimliğinin yansıması olarak nitelenen türküler, toplumun kültürel belleğini yaratma ve geleceğe taşıma hususunda önemli bir rol üstlenmektedir (Köprülü, 1976, s. 246). Söz konusu bellek ve aktarım işlevi, türkülerin sözel içeriğinde belirginleşen tematik çeşitlilikle de ilişkilidir. Bu bağlamda türküler aşk, sevdâ, hüzn, hasret ve yas gibi bireysel ya da toplumsal deneyimleri müziksel bir ifade alanına dönüştüren sözlü kültür ürünleri olarak değerlendirilmektedir (Eroğlu, 2014, s. 233). Ayrıca bu alana ait elemanların büyük bir bölümü anonim bir karakter taşımakta olup halk arasında sürekli yeniden üretilerek tematik ve kültürel anlamda dönüşüm sergiler (Elçin, 2004, s. 195). Bu süreç, toplumun kolektif bir ürünü olan türkülerini yalnızca tarihsel deneyimin izlerini taşıyan bir hafıza alanı olarak konumlandırmakla kalmayıp aynı zamanda kültürel yaşam içinde etkin biçimde varlığını sürdüren sanatsal bir form hâline getirmektedir. Görüldüğü üzere türküler, bireysel duygu ve deneyimleri müziksel anlatılar ile kolektif ifadeye dönüştürerek toplumsal hafızayı estetik bir zeminde yeniden üreten ve kültürel sürekliliği görünür kılan dinamik bir alan olarak değerlendirilebilir.

Anadolu coğrafyasına hâkim olan halk müziği kültürü ve pratikleri, kadim sözlü aktarım geleneği içerisinde usta-çırak ilişkisine dayalı öğretim ve icra pratikleri aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarılarak şekillenmiştir. Anadolu insanının yaşamına dair gündelik pratikleri ve yerel kültürel örüntüleri öne çıkartan bu müziksel yapı, bireylerin duygu dünyasını yalın ve ortak bir ifade diliyle görünür kılan anlatım alanı olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamıyla Türk halk müziği kültürü ve pratiklerine ilişkin genel özellikler; yerel müzik dili çerçevesinde ağız, usul, ezgi, üslup, tavır ve çalgı gibi unsurlarla tanımlanmakta olup insan yaşamına dair temaların, yaşandığı an itibarıyla çoğunlukla irticalen seslendirilmesidir (Eke, 2016, s. 38; İmik, 2020, s. 15). Çalışmanın yerel bağlamını oluşturan Sivas yöresi ise alanyazında genellikle Türk halk müziği ve buna ilişkin müziksel, kültürel, inançsal olgular odağında değerlendirilerek Anadolu'nun birçok bölgesinde olduğu gibi yerel niteliklerin biçimlendirdiği özgün karakteristikler ve kültürel unsurlarla belirgin bir görünüm kazanmaktadır. Tarihsel süreçte farklı medeniyetlere ev sahipliği yapan ve onlara ait kültürel çeşitlilikle beslenen Sivas yöresinin müzikal kimliğine dair en temel unsurlardan biri kuşkusuz türküleridir (Saygın, 2024, s. 35). Sivas türkülerini; iklim, tabiat ve mevsim gibi doğal çevre unsurlarının yanı sıra toplumsal olaylar, giyim-kuşam, yaşam biçimi, inançlar, el sanatları, gelenek ve görenekler gibi kültürel unsurlar; sevdâ, yâr, gurbet, fakirlik, doğal afet, ölüm, askerlik, düğün, bayram, evlilik, komşuluk ilişkileri ve vatan sevgisi gibi temalarla birlikte geniş

bir anlatım alanı oluşturmaktadır (Serttaş, 2019, s. 12). Bu anlatım alanı, yalnızca sözlü içerik düzeyinde değil, repertuarın tür, usul, ezgisel karakter ve icra pratikleri bakımından gösterdiği çeşitlilik içinde de izlenebilmektedir. Kırık hava, uzun hava ve oyun havası türleri ile önemli bir çeşitlilik arz eden yöre repertuarı, çoğunlukla 2 ve 4 zamanlı usuller etrafında şekillenmekte olup makamsal çeşitlilik arz etmektedir (Karaönçel vd., 2022, s. 491). Sivas yöresi Türk halk müziği icra pratikleri özelinde; bağlama, kaval, davul, zurna, kemençe, ney, kanun, darbuka, tambur vb. çalgıların kullanım tercihi, geçmişe uzanan müzik geleneği ve icra anlayışının günümüze yansıyan izleri olarak değerlendirilebilir (Sarıççek, 2023, s. 23). Bahsi geçen çalgısal ve türsel çeşitlilik, repertuarın yaşatıldığı toplumsal/icrasal ortamlarla birlikte düşünüldüğünde daha anlamlı bir görünüm kazanmaktadır. Bu bağlamda söz konusu müzikal birikimin icrasal pratikler aracılığıyla yaşatıldığı toplumsal alanlar ise âşık kahveleri, asker uğurlamaları, herfene geceleri ve düğünler olarak belirtilebilir (Karaönçel vd., 2021, s. 343).

Sivas türküleri; yöreye ilişkin tarihsel, toplumsal, kültürel ve inançsal dinamiklerin müziksel anlatı içinde izlenebildiği yerel repertuar örnekleri arasında değerlendirilebilir. Halk müziğine ilişkin genel tanımlarda vurgulanan sözlü aktarım, toplumsal hafıza, kültürel kimlik ve yerel ifade özellikleri, Sivas yöresi türküleri özelinde ağız ve dil unsurları, inanç ilişkileri, kültürel örüntüler ve yerel icra çevreleriyle birlikte görünürlük kazanmaktadır. Bu çerçevede Sivas yöresi repertuarı, halk müziğinin genel niteliklerini yöreye ait tarihsel ve kültürel bağlam içinde somutlaştıran bir inceleme alanı sunmaktadır. Söz konusu repertuarın TRT THM kayıtları üzerinden ele alınması ise yöreye ait türkülerin belgelenmiş, sınıflandırılabilir ve karşılaştırılabilir örnekler üzerinden değerlendirilmesine imkân sağlamaktadır. Bu bağlamda Sivas yöresi türkülerine ilişkin akademik çalışmaların çoğunlukla belirli tür, yapı, tema ya da icra boyutlarını ortaya koymayı amaçladığı (Aydoğdu, 2026, s. 1208-1211), ancak ulusal ölçekte referans niteliği taşıyan TRT THM repertuarındaki örnekleri makamsal etki, usul, form, kaynak kişi, derleyen ve tematik içerik değişkenleriyle aynı veri seti içinde birlikte değerlendiren bütüncül çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, TRT THM repertuarında yer alan Sivas yöresi uzun hava ve kırık hava türküleri yapısal ve tematik özellikleri bakımından incelenmiş, tematik tespitin şiirsel metinler üzerinden yapılması gerekçesiyle sözsüz oyun havaları araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Bu doğrultuda eserler; makam dağılımı, kırık hava-uzun hava dağılımı, kırık havalarda kullanılan usul kalıpları, kaynak kişi, derleyen ve tematik içerik yönüyle değerlendirilmiştir. Böylece çalışma, ulusal düzeyde referans niteliği taşıyan TRT THM repertuarındaki Sivas yöresi türkülerinin müziksel karakterini, sözlü aktarım çevresini, repertuar kaynaklarını ve ifade alanlarını bütüncül bir yaklaşımla ortaya koymayı amaçlamaktadır.

1. Yöntem

Araştırma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde doküman incelemesi yöntemiyle yürütülmüştür. Nitel araştırma, çeşitli veri toplama yollarına başvurularak olgu, olay ve algıların doğal ortamı içinde bütüncül biçimde ele alınmasına olanak sağlayan bir araştırma yaklaşımı olarak değerlendirilmektedir (Sak vd., 2021, s. 229; Tekindal & Uğuz Arsu, 2020, s. 158). Doküman incelemesi ise araştırma konusu hakkında bilgi içeren yazılı, görsel ya da işitsel materyallerin sistematik biçimde incelenmesine dayanan bir veri toplama ve değerlendirme süreci sunmaktadır (Bowen, 2009, s. 27-28; Kıral, 2020, s. 173-174).

Araştırmanın inceleme kapsamını, TRT THM repertuarında Sivas yöresine kayıtlı uzun hava ile kırık hava formlu toplam 492 sözlü repertuar örneği oluşturmaktadır. Türk halk müziğinde türküler, ritimli ya da serbest ritimli sözlü ezgiler olarak kırık hava

ve uzun hava biçiminde sınıflandırılmakta olup belirli bir ölçü ve usul düzeni içinde icra edilen halk ezgileri kırık hava olarak tanımlanırken (Öz, 2021, s. 51), ölçsüz ve serbest ritimli söyleyişler uzun hava kapsamında değerlendirilmektedir (Şen & Akbaş, 2021, s. 600). Araştırma verileri, TRT THM repertuarında yöre bilgisi Sivas olarak kayıtlı sözlü eserlerin taranması yoluyla oluşturulmuştur. Bu süreçte uzun hava ve kırık hava olarak belirlenen eserler araştırma kapsamına dâhil edilmiş, tematik çözümlemenin şiirsel metinler üzerinden yürütülmesi nedeniyle sözsüz oyun havaları kapsam dışında bırakılmıştır. Eserlere ilişkin repertuar numarası, eser adı, yöre bilgisi, tür/form özelliği, usul, makamsal etki, kaynak kişi, derleyen ve söz metni bilgileri kayıt altına alınmıştır. Verilerin oluşturulmasında TRT THM repertuar kayıtları esas alınmış, nota, künye ve türkü metnine yönelik bilgiler Repertükül Nota Arşivi üzerinden karşılaştırılarak kontrol edilmiştir. Böylece araştırmaya dâhil edilen 492 eserden oluşan veri havuzu, çalışmanın yapısal ve tematik çözümleme başlıklarına uygun biçimde sınıflandırılmıştır.

İncelemeye dâhil edilen eserler; makamsal etki, kırık hava-uzun hava dağılımı, usul, kaynak kişi, derleyen ve türkü metinlerinde öne çıkan tematik içerikler kapsamında sınıflandırılmıştır. Usul dağılımı, ölçülü yapıya sahip olmaları nedeniyle yalnızca kırık hava olarak belirlenen 380 eser üzerinden değerlendirilmiş, serbest ritimli uzun hava örnekleri bu dağılıma dâhil edilmemiştir. Usul yapısında türkü boyunca tek bir kalıbın sürdürüldüğü örnekler ilgili usul başlığı altında sınıflandırılmış, birden fazla usul kalıbı içeren eserler “değişken/geçkili usul” kategorisinde değerlendirilmiştir. Makamsal etki sınıflandırmasında, eserlerin ezgisel karakteri dikkate alınmış, tek bir makam etkisiyle açıklanamayan örnekler “makamsal geçki” kapsamında değerlendirilmiştir. Makamsal etki tespitinde karar perdesi, seyir yönelimi ve karakteristik ezgisel kalıplar dikkate alınmış, sınıflama makam analizinden çok türkülerde belirginleşen ezgisel karakterin betimlenmesine dayandırılmıştır. Bu nedenle çalışmada kullanılan “makamsal etki” ifadesi, eserlerin klasik makam kuramı çerçevesinde ayrıntılı makam analizi yapıldığı anlamına gelmeyip, TRT THM notaları üzerinden belirginleşen karar sesi, ezgisel seyir, karakteristik motifler ve işitsel makam çağrışımları temelinde yapılan betimsel bir sınıflandırmayı ifade etmektedir. Bu yaklaşım, yöre türkülerinde makam adlarının, ezgisel karakteri tanımlamaya yardımcı olan göstergeler şeklinde değerlendirilmesini sağlamaktadır. Kaynak kişi ve derleyen dağılımlarında, yalnızca birer eserle temsil edilen isimler tablo okunabilirliğini sağlamak amacıyla “diğer” başlığı altında toplanmış; künye bilgisinde kaynak kişi ya da derleyen bilgisine ulaşılamayan eserler ise “belirtilmeyen” kategorisiyle gösterilmiştir. Tematik sınıflandırmada ise türkülerin şiirsel metinleri esas alınmış; temaların sözlü anlatı geleneğinin taşıyıcısı ve müzikal formun anlam kurucu unsurlarından biri olduğu kabul edilerek tema analizi, dizelerde belirginleşen anlam ilişkileri ve söz yapılarının betimsel olarak değerlendirilmesi yoluyla yürütülmüştür (Haşhaş & İmik, 2016, s. 168-169; Solmaz Aksağan, 2025, s. 25; Tohumcu, 2025, s. 45). Tematik sınıflandırmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla tema adları, türkü metinlerinde tekrar eden anlam örüntüleri, anahtar kavramlar, duygu yönelimi, olay örgüsü ve söylem bağlamı dikkate alınarak oluşturulmuştur. Bir eserin tek bir temaya indirgenemediği durumlarda ise metinde belirgin biçimde öne çıkan birden fazla anlam alanı birlikte değerlendirilmiş ve bu tür örnekler “karma” tema kapsamında sınıflandırılmıştır. Böylece tematik çözümleme sürecinde yalnızca konu başlıkları değil, şiirsel metnin taşıdığı duygu, anlatı ve kültürel bağlam ilişkileri de dikkate alınmıştır. Bu süreçte kategori ve temaların araştırma kapsamındaki eserleri anlamlı biçimde açıklayabilmesi, kendi içinde tutarlı bir bütün oluşturması ve araştırmanın amacına hizmet etmesi gözetilmiştir (Baltacı, 2019, s. 379).

Elde edilen veriler betimsel analiz doğrultusunda çözümlenmiştir. Betimsel analiz, verilerin önceden belirlenen tema ve kategorilere göre düzenlenip yorumlanmasına olanak sağlayan bir analiz tekniği olarak değerlendirilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2016,

s. 239). Bu kapsamda ulaşılan bulgular frekans ve yüzde dağılımlarıyla tablolatırılmış, elde edilen sonuçlar Sivas yöresi repertuvarının müziksel karakteri, sözlü aktarım çevresi, repertuvar kaynakları ve anlam alanları bağlamında yorumlanmıştır.

2. Bulgular ve Yorum

2.1. TRT THM Sivas Yöresi Türkülerinin Yapısal Görünümü ve Repertuvar Kaynakları

Sivas Yöresi Türkülerinin Makamsal Etkilerine Yönelik Dağılımı

Tablo 1. Makamsal Dağılım

Makam	Frekans	Değer %
Hüseyini	216	43,90
Uşşak	141	28,66
Hicaz	24	4,88
Gülizar	18	3,66
Çargâh	15	3,05
Gerdaniye	12	2,44
Segâh	11	2,24
Karcığâr	10	2,03
Makamsal Geçki	9	1,83
Muhayyer	9	1,83
Büselik	9	1,83
Muhayyerkürdî	6	1,22
Mahur	5	1,02
Kürdî	3	0,61
Rast	2	0,41
Nişâbur	1	0,20
Saba	1	0,20
Toplam	492	100

Tablo 1’de, çalışmanın öznesini oluşturan TRT THM repertuvarı Sivas yöresi uzun hava ve kırık hava formlu türkülerin, makamsal etki yönüyle dağılımı gösterilmektedir. Elde edilen veriler doğrultusunda repertuvarında en yüksek temsil oranı 216 eserle hüseyini makam karakterine ait olup uşşak makamı 141 eserle ikinci sırada yer almaktadır. Her iki makam karakterinin toplam oranının %72,56’ya (357 eser) ulaşması, Sivas yöresi türkülerinin makamsal yapılanmasında bu iki karakterin belirgin biçimde merkezi bir konumda bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bunları hicaz makam etkisi 24 eser, Gülizar makamı 18 eser, çargâh makamı 15 eser, gerdaniye makamı 12 eser, segâh makamı 11 eser, karcığâr makamı ise 10 eserle izlemektedir. Bu görünümün, repertuvarında makamsal çeşitliliğin mevcut olduğunu ancak ulaşılabilen yöreye ait türkü sayısı dikkate alındığında söz konusu çeşitliliğin sınırlı bir dağılım gösterdiğini düşündürmektedir. Ayrıca tek bir makam karakteriyle açıklanamayan ve en az iki makam etkisinin bir arada bulunduğu toplam 9 eser belirlenmiş olup söz konusu veri, bazı türkülerde tek makamlı yapının ötesine geçen daha geniş bir ezgisel yapının varlığına işaret etmektedir. Tablonun genel dağılımı dikkate alındığında, Sivas yöresi repertuvarında hüseyini ve uşşak makam etkilerinin öne çıkması, yöreye ait ezgisel hafızanın belirli karar sesi ilişkileri ve seyir özellikleri etrafında süreklilik kazanması bakımından da değerlendirilebilir. Bu açıdan hüseyini ve uşşak etkileri, repertuvarın müziksel karakterini biçimlendiren temel ezgisel yönelimler arasında yorumlanabilir.

Sivas Yöresi Türkülerinin Usul Özelliğine Göre Kırık Hava ve Uzun Hava Dağılımı

Tablo 2. Kırık Hava ve Uzun Hava Dağılımı

Yapısal	Frekans	Değer %
Kırık Hava	380	77
Uzun Hava	112	23
Toplam	492	100

Tablo 2’de, incelenen repertuvarda yer alan Sivas yöresi türkülerinin usul özelliğine göre kırık hava ve uzun hava dağılımı gösterilmektedir. Bu kapsamda kırık havalar 380 eserle %77, uzun havalar ise 112 eserle %23 oranında temsil edilmektedir. Bu bulgu, yöre repertuarının ağırlıklı olarak usullü ve ölçüye dayalı eserler etrafında şekillendiğini göstermekte, buna karşın uzun havaların repertuvardaki varlığı, serbest ritimli söyleyiş geleneğinin de müzikal birikimin önemli unsurlarından biri olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla ilgili dağılım, incelenen repertuarın usul özellikleri bakımından kırık hava merkezli bir görünüm sergilediğini ancak uzun havaların da yöresel müzik kimliğini tamamlayıcı bir öneme sahip olduğunu göstermektedir.

Sivas Yöresi Türkülerinde Kullanılan Usul Kalıplarına Yönelik Dağılım

Tablo 3. Usul Dağılımı

Usul	Frekans	Değer %
4/4	118	31,05
2/4	71	18,68
Değişken/Geçkili Usul	44	11,58
7/8	30	7,89
12/8	26	6,84
10/8	24	6,32
5/8	16	4,21
9/8	12	3,16
6/8	11	2,89
6/4	6	1,58
18/8	4	1,05
3/4	3	0,79
8/8	3	0,79
15/4	2	0,53
15/8	2	0,53
3/8	2	0,53
19/8	1	0,26
2/2	1	0,26
20/8	1	0,26
21/8	1	0,26
26/8	1	0,26
7/4	1	0,26
Toplam	380	100

Tablo 3’te, TRT THM repertuarındaki Sivas yöresi türkeleri kapsamında kırık hava olarak belirlenen 380 eserde kullanılan usul kalıplarının dağılımı yer almaktadır. Buna göre en yüksek orana sahip usul 118 eser ile 4/4’lük usul olup bunu 71 eser ile 2/4’lük usul izlemektedir. Aynı eser içerisinde en az iki farklı usulün birlikte yer aldığı değişken/geçkili usullerin 44 eser ile üçüncü sırada bulunması, repertuvardaki ritmik yapının sabit kalıplarla sınırlı kalmayarak usul değişimleriyle çeşitlenen ritmik örüntüler

içerdiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra 5/8, 7/8, 9/8 ve 10/8 gibi aksak karakterli usullerin dağılımında yer alması, yöre müziğinin ritmik açıdan dikkate değer bir çeşitlilik içerdiğine işaret etmektedir. İlgili bulgulardan hareketle Sivas yöresi türkülerinde 2 ve 4 zamanlı usul yapılarının belirgin bir ağırlık taşıdığı, bununla birlikte değişken/geçkili usul ve aksak usullerin de ritmik çeşitliliği besleyen önemli yapılar arasında yer aldığı görülmektedir.

Sivas Yöresi Türkülerinde Kaynak Kişi Dağılımı

Tablo 4. Kaynak Kişi Dağılımı

Kaynak Kişi	Eser Sayısı	Kaynak Kişi	Eser Sayısı	Kaynak Kişi	Eser Sayısı
Veysel Şatıroğlu	59	Halil Söyler	26	Nuri Üstünces	24
Muhlis Akarsu	19	Yüksel Yıldız	17	Muzaffer Sarısözen	15
Medine Köseoğlu-Döne Arı	15	Medine Köseoğlu	14	Sırrı Sarısözen	11
Mahmut Erdal	11	Ali Sultan	9	İhsan Öztürk	8
Ali İzzet Özkan	7	Ali Kızıltuğ	7	Fezullah Çınar	7
Selahattin Erorhan	7	Remziye Akkaplan	6	Nurşen Sarıca	6
Ali Delice	6	Fikriye Meşhur	5	Müslüm Sümbül	4
Osman Şan	4	Hüseyin Aslan	4	Satı Göktaş	4
Ali Metin	4	Muzaffer Şahin	4	Ramazan Çınar-Pehlül Selam-Tekin Selam	4
Hasan Turan	4	Mehmet Ali Torun	3	Ali Rıza Bozkurt	3
Ahmet Başer	3	Aziz Pala	3	Muzaffer Erdem	3
Ali Aksoy	3	İsmail Nar	3	Bahire Ayan	3
Hasan Irmak	2	Filinta Niyazi	2	Mahir Türkistan	2
Şarkışlalı Mehmet	2	Kemal Sarısözen	2	Aşık Süleyman	2
İlyas Güldibi	2	Ali İzzet	2	Fikriye Doğuyurt	2
Zeliha Hatun	2	Sait Ateş	2	Ali Baştuğ	2
Sabahattin Alparslan	2	İsmet Macun	2	Hamza Başyurt	2
Durmuş Çetinkaya	2	Nergiz Göçer-Fatma Yılmaz	2	Nadiye Türkoğlu-Ünzile Bilim	2
Ali Coşkun	2	Sefil Selimi	2	Aniş Hark	2
Bülgüzar Gürsoy-Ayten Gürsoy	2	Yusuf Yılmaz	2	Bülgüzar Gürsoy-Ayten Gürsoy-Esme Durunesil	2
Veysel Şatıroğlu-Veysel Erkılıç	2	Diğer	96	Belirtilmeyen	11
				Toplam	492

Sözlü müzik geleneğinin kuşaklararası aktarımında temel taşıyıcılar olan kaynak kişilerin dağılımını gösteren Tablo 4'e göre, Sivas yöresi repertuarında yer alan 59 eserde Veysel Şatıroğlu kaynak kişi olarak belirlenmiştir. Bu bulgu, 20. yüzyıl Anadolu aşıklık geleneğinin önde gelen temsilcilerinden biri olan Veysel Şatıroğlu'nun, Sivas yöresi müziksel belleğinin oluşumu, korunması ve aktarımı süreçlerinde önemli bir konumda bulunduğunu göstermektedir. Şatıroğlu'nu takiben Halil Söyler'in 26, Nuri Üstünces'in 24, Muhlis Akarsu'nun 19 ve Yüksel Yıldız'ın 17 eserle yöre türkülerinde kaynak kişi olarak yer aldığı belirlenmektedir. Tabloda "diğer" başlığı altında yalnızca birer esere kaynak kişilik yapan isimler toplu biçimde sunulmuş olup bu kapsamda 96 eser tespit edilmektedir. Ayrıca repertuarda kaynak kişi bilgisine ulaşamayan 11 eser ise

“belirtilmeyen” kategorisi ile gösterilmiştir. Çalışmanın giriş bölümünde de belirtildiği üzere türküler, sözlü kültür ortamında kuşaktan kuşağa aktarılan ve farklı icra/aktarım çevrelerinde yeniden üretilen müziksel anlatılar olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede kaynak kişi dağılımının belirli isimler etrafında yoğunlaşmakla birlikte çok sayıda farklı kişiyi de içermesi, Sivas yöresi repertuarının sözlü kültüre dayalı yaygın aktarım karakteriyle uyumlu doğal bir görünüm sunmaktadır.

Sivas Yöresi Türkülerinde Derleyen Dağılımı

Tablo 5. Derleyen Dağılımı

Derleyen	Eser Sayısı	Derleyen	Eser Sayısı	Derleyen	Eser Sayısı
Muzaffer Sarısözen	123	TRT Kurumu	116	İhsan Öztürk	57
Orhan Gazi Yılmaz	21	Nida Tüfekçi	15	Ömer Şan	14
Erkan Sürmen	11	Rıfat Kaya	9	Arif Meşhur	8
Yücel Paşmakçı	6	Ahmet Yamacı	6	Metin Eryürek	6
Stüleyman Yıldız	6	Necla Akben	5	Can Etili	5
Uğur Kaya	5	Kubilay Dökmetaş	5	Nihat Kaya	5
Veysel Şatıroğlu	5	Leyla Göktaş	4	Muzaffer Şahin	4
Mustafa Özgül	3	Osman Özdenkçi	3	Ankara Devlet Konservatuarı	3
Yıldıray Çınar	3	Mahmut Erdal	3	Dursun Ayan	3
Halil Söyler	3	Muzaffer Erdem	2	Kaya Güven	2
Ali Kızıltuğ	2	Ahmet Turan Şan	2	Diğer	23
Belirtilmeyen	4			Toplam	492

Kaynak kişilerden alınan eserlerin kayıt altına alınarak repertuvara taşınması sürecinde önemli bir işlev üstlenen derleyenlerin dağılımını gösteren Tablo 5'e göre, en yüksek eser sayısı 123 türkü ile Muzaffer Sarısözen'e aittir. Repertuar künyelerinde kişi adı yerine kurumsal derleme/kayıt bilgisiyle verilen örnekler, bu çalışmada “TRT Kurumu” başlığı altında değerlendirilmiş olup söz konusu kategori 116 eserle ikinci sırada yer almaktadır. Bu durum, Sivas yöresi türkülerinin repertuvara kazandırılmasında bireysel derleme faaliyetlerinin yanı sıra kurumsal kayıt ve repertuarlaştırma süreçlerinin de belirgin bir rol üstlendiğini göstermektedir. Orhan Gazi Yılmaz, Nida Tüfekçi, Ömer Şan, Erkan Sürmen gibi birçok ismin dağılımda yer alması, yöreye ait müzikal birikimin farklı derleyiciler aracılığıyla kayıt altına alınarak repertuvara kazandırıldığını ortaya koymaktadır. Ayrıca “diğer” başlığı altında yalnızca birer eserin derleyicisi olan isimler toplu biçimde sunulmuş olup bu grupta 23 eser yer almakta; “belirtilmeyen” kategorisinde bulunan 4 eser ise derleyen bilgisine ulaşılamayan örnekleri ifade etmektedir.

2.2. Tematik Yönüyle Sivas Yöresi Türküleri

Tablo 6. Tematik Yapı Dağılımı

Tema	Frekans	Değer %
Karma	223	45,33
Aşk/Sevda	96	19,51
Dinî	53	10,77
Şikâyet/Sitem	44	8,94
Hasret/Özlem	28	5,69

Ölüm/Yas	14	2,85
Ayrılık	11	2,24
Öğüt	8	1,63
Gurbet	6	1,22
Kahramanlık/Yiğitlik	3	0,61
Tabiat/Hayvan	3	0,61
Vatan Sevgisi	2	0,41
Törenselle	1	0,20
Toplam	492	100

Türkülerin sözel unsurları etrafında şekillenerek oluşturulan tematik analizler, repertuarın duygu dünyasını, anlatı yönelimlerini ve kültürel anlam boyutlarını görünür kılmaya yönüyle önemli bir inceleme alanı sunmaktadır. Bu doğrultuda Sivas türkülerinin tematik dağılımını gösteren Tablo 6'ya göre repertuarda toplam 13 farklı temaya ulaşıldığı belirlenmiştir. Dağılım incelendiğinde en yüksek frekansın 223 eser ile karma temada olduğu, bunu sırasıyla 96 eserle aşk/sevda, 53 eserle dinî, 44 eserle şikâyet/sitem, 28 eserle hasret/özlem, 14 eserle ölüm/yas, 11 eserle ayrılık, 8 eserle öğüt, 6 eserle gurbet, 3'er eserle kahramanlık/yiğitlik ve tabiat/hayvan, 2 eserle vatan sevgisi, 1 eserle ise törenselle temanın izlediği görülmektedir. Söz konusu bulgular, Sivas türkü repertuarının tematik bakımdan tek boyutlu bir yapı sergilemeyerek bireysel duygulanımdan inanç odaklı anlatılara, özlemden gurbete, ayrılıktan ölüm olgusuna kadar uzanan çok perspektifli bir anlatım evrenine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu tespitten hareketle, tematik kategorilerin Sivas türkülerinde kişisel yaşantı, inanç, toplumsal hafıza ve sözlü kültür unsurlarının şiirsel-müziksel yapı içinde birlikte temsil edildiğini gösteren kültürel göstergeler olarak da okunabileceği söylenebilir. Bu çerçevede, tabloda tespit edilen her bir tema tanımlanarak ilgili tematik yapıları temsil eden türkü örnekleri sunulacaktır.

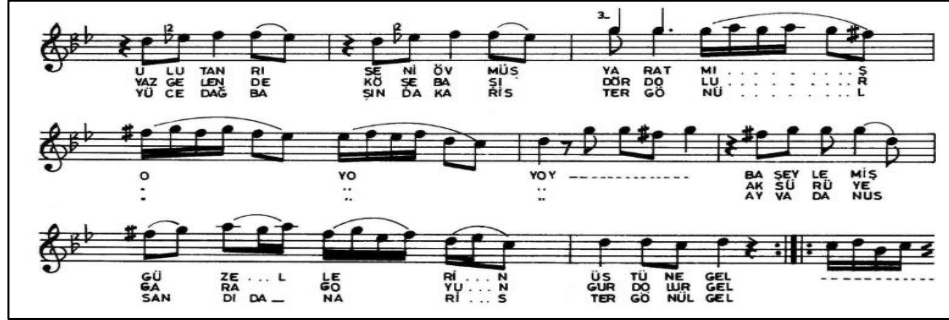
Karma Tematik Özellikli Türküler

Tablo 6'da 223 eserle temsil edilen karma tema, şiirsel metinlerde tek bir baskın temanın belirlenemediği veya en az iki farklı temanın bir arada bulunduğu eserleri sınıflandırmak amacıyla kullanılmaktadır. Bu yönüyle karma kategori, Sivas yöresi türkülerinin tematik bakımdan tek odaklı bir söylem alanı üretmediğini; duygu, düşünce ve yaşantı unsurlarının birbirini tamamlayan bir bütünlük içerisinde yapılandığını ortaya koymaktadır. Şekil 1'de verilen örnekte ayrılık derdi, sevgiliye kavuşma arzusu, vefasızlık vurgusu ve sevdiğinden vazgeçmeme düşüncesi aynı şiirsel yapı içerisinde işlenmektedir. Bu yönüyle eser; şikâyet/sitem, hasret/özlem ve aşk/sevda temalarını bir arada barındırması bakımından karma tematik yapının belirgin örneklerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

Şekil 1. Aşan Bilir Karlı Dağın Ardını, <https://www.repertukul.com/ASAN-BILIR-KARLI-DAGIN-ARDINI-919>. [Erişim tarihi: 11.03.2026].

Aşk/Sevda Tematik Özellikli Türküler

Sivas türküleri bağlamında 96 eserle tespit edilen aşk/sevda, bireysel duygulanımın toplumsal bellekte karşılık bulduğu yaygın tematik alanlarından birini oluşturmaktadır. Söz konusu tema, kadın-erkek ilişkileri ekseninde biçimlenen sevgi, bağlılık ve sadakat gibi duygusal yönelimleri şiirsel bir anlatımla yansıtmakta olup bazı örneklerde ise karşılık bulmayan aşk deneyimleri, sevgilinin fiziksel ya da kişisel özelliklerine ilişkin betimlemeler ve sevmenin/sevilmenin ortaya çıkardığı duygusal yoğunluk üzerinden ifadesini bulmaktadır. Şekil 2'de verilen örnekte sevgilinin güzelliğine yönelik övgü, fiziksel tasvirler ve yâre kavuşma arzusunun öne çıkması, eserin aşk/sevda teması kapsamında değerlendirilmesinde belirleyici olmuştur.

Şekil 2. Ulu Tanrı Seni Övmüş Yaratmış, <https://www.repertukul.com/ULU-TANRI-SENI-OVMUS-YARATMIS-1677>. [Erişim tarihi: 11.03.2026].

Dinî Tematik Özellikli Türküler

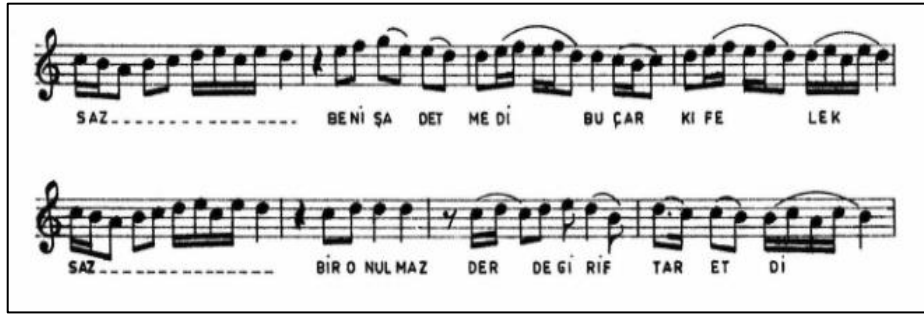
Sivas türküleri içerisinde 53 eserle temsil edilen dinî tema, yörenin inanç odaklı kültürel yapısının repertuvara yansıyan başlıca tematik alanlarından birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda özellikle Alevi-Bektaşî inanç geleneğinin etkisiyle şekillenen ve bu inanç dünyasına ait söyleyiş, kavram, terminoloji ve ifade kalıplarını taşıyan çok sayıda eserin varlığı dikkat çekmektedir. Yöre özelindeki eserlerde yer alan dinî içerik, inançsal bağlılığın dile getirilmesiyle beraber kutsal şahsiyetlere yönelik, manevi aidiyet, teslimiyet, öğreti ve yol anlayışı gibi unsurlar üzerinden anlam kazanmaktadır. Bu yönüyle dinî temalı eserler, yörenin kolektif hafızasında yer etmiş inanç merkezli kültürel sürekliliğin müzikal bir taşıyıcısı niteliği arz etmektedir. Bununla birlikte bazı eserlerde dinî temanın özellikle öğüt verici anlatımlar ile diğer tematik yapılarla birleştiği ve bu nedenle karma tema içerisinde de değerlendirilebildiği belirlenmektedir. Şekil 3'te verilen örnekte kâmil insan, yol, Hakk'ın didarı, canı dosta armağan etme ve abdal, post, hırka gibi tasavvufî söylem alanına ait kavramların bir arada kullanılması, eserin dinî tematik yapı içerisinde değerlendirilmesinde belirleyici göstergeler olarak öne çıkmaktadır.

Şekil 3. Kâmil Olanların Bellidir Yeri, <https://www.repertukul.com/KAMIL-OLANLARIN-BELLIDIR-YERI-2891>. [Erişim tarihi: 11.03.2026].

Şikâyet/Sitem Tematik Özellikli Türküler

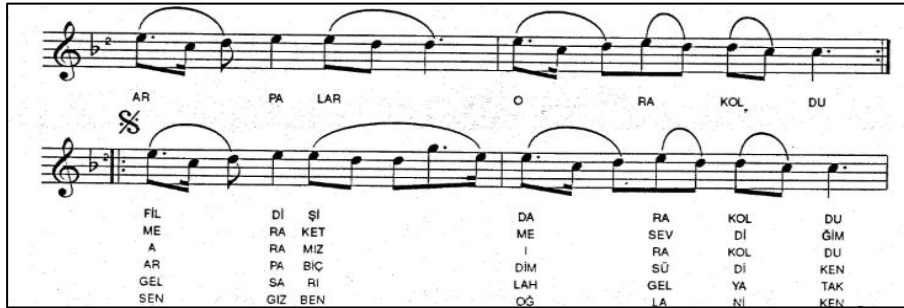
İlgili repertuvar içerisinde 44 eserle belirlenen şikâyet/sitem vurgusu, bireysel ya da toplumsal düzeyde yaşanan memnuniyetsizliklerin, serzeniş, yakınma ya da beddua söylemi üzerinden ifade edildiği tematik alanlardandır. Sevgiliye, dosta, aileye, gurbete, yoksulluğa ya da kader öznesine yönelerek ifadesini bulan şikâyet/sitem teması, özellikle doğrudan dile getirilemeyen duygu ve düşüncelerin sanatsal bir anlatım biçimiyle aktarılabilirdiği bir söylem alanı olarak da değerlendirilebilir. Dolayısıyla bu tema, Sivas yöresi repertuvarında hem kişisel yaşantının hem de sosyal gerçekliğin ortaya çıkarttığı duygusal izleri yansıtan tematik bir yapı sunmaktadır. Şekil 4'te verilen eserde çark-ı felek, onulmaz dert, feryat ve ömrün tarumar olması gibi söyleyişler aracılığıyla çaresizlik ve yakınma duygusu öne çıkmakta olup bu yönüyle şikâyet/sitem temasının belirgin örneklerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

Şekil 4. Beni Şad Etmedi Bu Çarkı Felek, <https://www.repertukul.com/BENI-SAD-ETMEDI-BU-CARKI-FELEK-259>. [Erişim tarihi: 14.03.2026].

Hasret/Özlem Tematik Özellikli Türküler

Hasret/özlem başlığıyla sınıflandırılan TRT THM repertuvarındaki 28 adet Sivas yöresi türküsü, bireyin ayrı kalma deneyimleri sonucunda oluşan ve hasretlik duygusunu merkeze alan tematik yapı kapsamındadır. Yaşamsaldaki farklı etkileşimlerle ortaya çıkabilen bu tema, yöre repertuvarını zenginleştiren önemli bir ifade alanı olarak dikkat çekmekte olup kavuşulamayan yâre, uzakta bulunan eşe, evlada, kardeşe ya da aile büyüklere yönelebildiği gibi kişinin sılasına duyduğu hasret üzerinden de anlam kazanmaktadır. Şekil 5'te verilen örnekte sevgiliden ayrı kalma durumu, iki kişi arasındaki mesafenin duygusal bir uzaklığa dönüşmesi ve yeniden yakınlaşma isteği üzerinden ele alınmaktadır. Bu yönüyle eser, hasret/özlem temasının sevdiğinden ayrı kalma ve kavuşma arzusu etrafında biçimlenen örneklerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

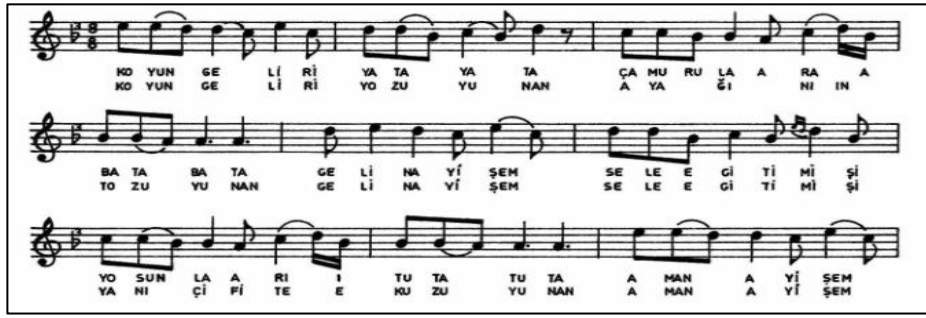

Şekil 5. Arpalar Orak Oldu, <https://www.repertukul.com/ARPALAR-ORAK-OLDU-4010>. [Erişim tarihi: 15.03.2026].

Ölüm/Yas Tematik Özellikli Türküler

İlgili repertuvarda yer alan Sivas yöresi türkülleri içerisinde 14 eserle temsil edilen ölüm/yas teması, bir ölüm hadisesi sonrasında duyulan hüznün şiirsel söyleyiş

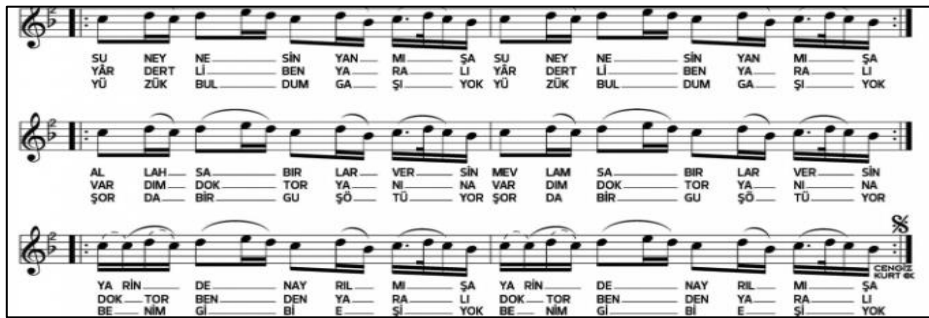
aracılığıyla dile getirildiği tematik yapılardan birini oluşturmaktadır. Üzüntü, yakarış, feryat ve kayıp duygusu odağıyla şekillenen bu tür eserlerde, Türk halk müziğinin bir formu olan ağıt belirgin biçimde öne çıkmaktadır. Özellikle doğal afet, kaza ya da hastalık gibi nedenlerle meydana gelen ani kayıpların ardından yakılan ağıtlar, ölüm olgusunun bireysel ve toplumsal boyutlarda yaşattığı sarsıntıyı görünür kılmaktadır. Yöre türkülerinde ölüm/yas söylemi kimi zaman babanın, annenin ya da evladın ağzından aktararak, kaybın duygusal etkisi daha güçlü bir anlatımla ifade edilmektedir. Diğer yandan Sivas yöre türkülerindeki ölüm/yas temasının yalnızca insan kayıpları ile sınırlı olmadığı, yörenin ekonomik yaşamında önemli bir yer tutan hayvanların kaybı için de söz konusu temaya ilişkin eserlerin üretildiği belirlenmektedir. Şekil 6'da verilen örnekte ölüm/yas teması, sele kapılma sonucu yaşanan kayıp olayı, gelin figürü etrafında kurulan ağıt dili ve kaybın ardından oluşan duygusal sarsıntı üzerinden belirginleşmektedir. Bu yönüyle eser, ani kayıp karşısında duyulan acının yöresel söyleyiş kalıplarıyla aktarıldığı ölüm/yas temalı örneklerden biri olarak değerlendirilmektedir.

Şekil 6. Koyun Gelir Yata Yata, <https://www.repertukul.com/KOYUN-GELIR-YATA-YATA-Gelin-Ayse-Ornek-2-605>. [Erişim tarihi: 16.03.2026].

Ayrılık Tematik Özellikli Türküler

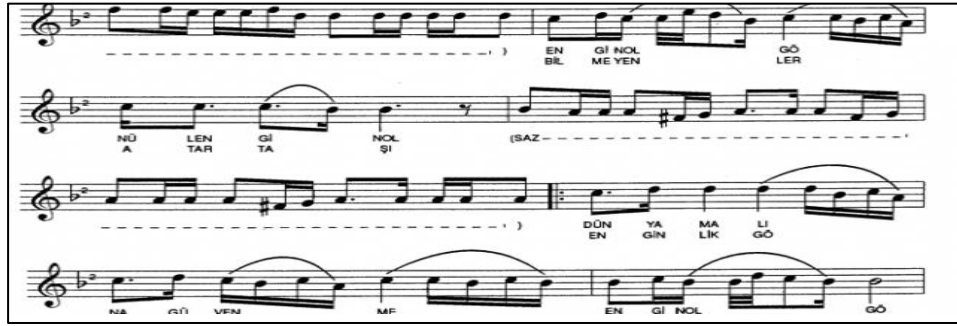
İlgili repertuvardaki Sivas yöresi türkülerinde 11 eserle temsil edilen ayrılık teması; sevgiliden uzak kalma, bir araya gelememe ya da kavuşamama hâllerinin işlendiği tematik kategorilerden birini oluşturmaktadır. Bu yapıya sahip türkülerde ayrılığın yol açtığı üzüntü, bekleyiş ve mahrumiyet duygusu öne çıkmakla birlikte sevilen kişiden ayrı kalmanın yarattığı ruhsal etki şiirsel bir anlatımla ifadelendirilmektedir. Şekil 7'de verilen örnekte sevgiliden ayrı kalma durumu, sabır dileği, dert ve yaralanmışlık duygusu üzerinden ifade edilmekte olup yalnızlık ve eşsiz kalma vurgusu ise ayrılığın duygusal etkisini belirginleştirmektedir. Bu yönüyle eser, ayrılık temasının doğrudan sevilen kişiden uzak kalma ve bunun yarattığı içsel sarsıntı etrafında biçimlenen örneklerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

Şekil 7. Yılan Aktı Gamışa, <https://www.repertukul.com/YILAN-AKTI-GAMISA-4860>. [Erişim tarihi: 16.03.2026].

Öğüt Tematik Özellikli Türküler

Sivas yöresi türkülerinde 8 eserle temsil edilen öğüt teması, yaşam tecrübesine dayalı yol gösterme, ahlaki uyarı ve değer aktarımını içeren tematik bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nitelikteki türküler dünya malına aldanmama, hayatın geçiciliğini fark etme, sabırlı olma, ölçülü davranma ve olgunlaşma gibi anlatımlar içermektedir. Bununla birlikte öğüt temasının repertuvarda sayıca sınırlı görünmesine karşın eserlerde daha yaygın bir kullanım alanına sahip olduğu belirlenmektedir. Bu duruma, bazı eserlerdeki öğüt verici anlatımın, dinî söylemlerle bütünleşerek bağımsız bir tema yerine karma tema kapsamında değerlendirilmesi sebebiyet vermektedir. Şekil 8’de verilen örnekte öğüt teması, nasihat dili ve engin olma vurgusu üzerinden somutlaşarak bireyin tutum ve davranışlarını olgunluk yönünde düzenleyen didaktik bir söylem örneği olarak değerlendirilmektedir.

Şekil 8. Gel Ha Gönül Havalanma, <https://www.repertukul.com/GEL-HA-GONUL-HAVALANMA-21>. [Erişim tarihi: 17.03.2026].

Gurbet Tematik Özellikli Türküler

TRT THM repertuarı Sivas yöresi türkülerinde gurbet teması altında değerlendirilen 6 eser, bireyin doğup yetiştiği coğrafyadan ayrılarak başka bir çevrede yaşam sürdürme zorunluluğuyla oluşmuş duygusal çıktılarını yansıtmaktadır. Özellikle ekonomik güçlükler, iş arayışı ve daha elverişli yaşam koşullarına ulaşma isteğiyle gerçekleşen zorunlu göç, memleketten uzak kalmanın yarattığı yalnızlık, keder, yabancılaşma ve çaresizlik gibi duygularla girift hale gelerek yöre türkülerinde tespit edilmektedir. İncelenen örneklerde gurbet, sadece fiziksel bir uzaklaşmadan öte mevsimsel değişimlerin hatırlattığı memleket toprağı, silya dönme arzusu, yolların kapanması ve dağların aşılmazlığı gibi imgeler üzerinden işlenmekte olup dağ, yol, yayla, bahar, mektup vb. unsurlar ise söz konusu temanın anlatımını güçlendiren sembolik çağrışımlar olarak öne çıkmaktadır. Şekil 9’da verilen örnekte gurbet teması, yabancı çevrede savunmasız kalma, memleketten uzak düşme ve geride bırakılan aileye yönelik kaygı üzerinden ifadelendirilmektedir. Bu yönüyle eser, gurbetin yalnızca bireysel bir uzaklaşma değil, aynı zamanda ailevi sorumluluk ve yoksunluk duygusuyla iç içe geçen bir tematik yapı olarak işlendiğini göstermektedir.

Şekil 9. Şu Gurbet Ellerin Yeli Sert Olur, <https://www.repertukul.com/SU-GURBET-ELLERIN-YELI-SERT-OLUR-911>. [Erişim tarihi: 17.03.2026].

Kahramanlık/Yiğitlik Tematik Özellikli Türküler

İncelenen repertuvarda, kahramanlık/yiğitlik temasına ilişkin 3 yöre türküsü belirlenmekte olup ilgili temaya ait türkülerde savaş, cesaret, mücadele, fedakârlık ve vatan uğruna can verme düşüncesi öne çıkmaktadır. Yiğitlik, bireysellikten çok toplumsal hafızada değer kazanan bir davranış biçimi olarak sunulmakla birlikte Dumlupınar denizaltı kazası, şehitlik ve millî mücadeleye ilişkin tarihsel figürler üzerinden yapılan söylemler, söz konusu temanın kolektif hatırlamayı besleyen bir içerik arz ettiğini de göstermektedir. Sivas yöresi repertuarında sınırlı sayıda örnekle temsil edilmesine rağmen kahramanlık/yiğitlik teması hem destansı söyleyiş özellikleri hem de millî aidiyet ve tarihsel birikimi canlı tutan bir anlatım yapısıyla öne çıkmaktadır. Şekil 10'da verilen örnekte ise yiğitliğin mücadeleden kaçmama, canı uğruna savaşma ve Köroğlu'na yapılan gönderme etrafında kurulması, eserin kahramanlık/yiğitlik temasını destansı bir söyleyişle temsil ettiğini göstermektedir.

Şekil 10. Yiğitler Silkinip Ata Binince, <https://www.repertukul.com/YIGITLER-SILKINIP-ATA-BININCE-205>. [Erişim tarihi: 18.03.2026].

Tabiat/Hayvan Tematik Özellikli Türküler

İncelenen repertuvarda tabiat/hayvan teması kapsamında değerlendirilen 3 eser, yöre doğal yaşamında karşılığı bulunan ürünler ve hayvan adları aracılığıyla kurulan yerel söyleyişleri içermektedir. Bu tematik yapı bazı eserlerde müstakil olarak belirlenirken, kimi örneklerde farklı anlatı unsurlarıyla birleşerek karma tema içerisinde de değerlendirilmektedir. Söz konusu eserlerde yer alan tabiat ve hayvan imgeleri yalnızca ilgili varlıkları nitelemekle kalmayıp üretim, gündelik pratikler ve yerel mizahın sözlü kültürdeki karşılıklarını da oluşturmaktadır. Bu bakımdan tabiat/hayvan teması, Sivas türkülerinde doğal çevreye ait unsurların betimleyici kullanımıyla birlikte yerel yaşam biçimi ve halk anlatısı içerisindeki işlevleriyle de anlam kazanmaktadır. Şekil 11'de verilen örnekte tabiat/hayvan teması, horoz figürü etrafında gelişen betimleme, taklit, seslenme ve horoza yönelik sahiplenici anlatım üzerinden belirginleşmektedir.

Şekil 11. Horozumu Kaçtırdılar, <https://www.repertukul.com/HOROZUMU-KACIRDILAR-626>. [Erişim tarihi: 18.03.2026].

Vatan Sevgisi Tematik Özellikli Türküler

Vatan sevgisi teması, TRT THM repertuarındaki Sivas yöresi türkülerinde 2 eserle tespit edilmiştir. Bu tema kapsamında değerlendirilen türkülerde millî aidiyet, yurt sevgisi, toplumsal birlik ve kamusal değerlere bağlılık düşüncesi öne çıkmaktadır. İlgili eserlerde vatan ve millet kavramları, ortak kimliği güçlendiren bir söyleyiş biçimi içerisinde ele alınmaktadır. Bu bakımdan vatan sevgisi temalı türküler, Sivas yöresi repertuarında millî duyarlılığın ve kamusal aidiyet düşüncesinin türkü metinleri aracılığıyla ifade edildiği örnekler arasında değerlendirilebilir. Şekil 12’de verilen örnekte ise vatan sevgisi teması, millete yönelen yüceltici söylem, Atatürk’e bağlılık, vatanın şerefli oluşuna yapılan vurgu ve Cumhuriyet dönemi modernleşme göstergelerine ilişkin göndermeler üzerinden belirginleşmektedir. Bu yönüyle eser, vatan sevgisinin doğrudan, coşkulu ve yüceltici bir söz yapısı içerisinde işlendiği örneklerden biri olarak değerlendirilmektedir.

The image shows a musical score for the song 'Türk Milleti Türk Milleti'. It consists of three staves of music in a 2/4 time signature. The lyrics are written below the notes. The first staff starts with 'TÜRK MİL LE Tİ TÜRK MİL LE Tİ' and continues with 'TÜR Kİ YE NİN YUK SEK SA NI TÜR Kİ YE NİN TAY YA RE NI Sİ'. The second staff starts with 'SAR FE DE LİM VAR CUV VE Tİ ZAP TET MİŞ LİM TİR BU CUV VA VE Tİ GÖK YÜ ZÜN DEN GE LİR SE NI Sİ'. The third staff starts with 'BU GA NU NU A DA LE Tİ CA MU TA NU YI A BA YA NI ÖC RET ME Nİ MEK TEP Lİ Sİ'.

Şekil 12. Türk Milleti Türk Milleti, <https://www.repertukul.com/TURK-MILLETI-TURK-MILLETI-Cumhuriyet-Turkusu-5162>. [Erişim tarihi: 19.03.2026].

Törensel Tematik Özellikli Türküler

Törensel tema, incelenen repertuarda 1 eserle tespit edilmiştir. Bu tema kapsamında değerlendirilen eser, Sivas ili Şarkışla ilçesine bağlı Emlek köylerinde sürdürülen kına yakma geleneğiyle ilişkili törensel icra ortamını yansıtmaktadır. Geçiş ritüellerine bağlı kadın icrası bağlamında şekillenen eser, yöredeki sözlü kültür birikiminin törensel pratikler içerisindeki kullanımını ve repertuarla kurduğu ilişkiyi göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Şekil 13’te verilen örnekte törensel tema; karşılama söylemi, aileler arası ilişki ve tören ortamına özgü söz kalıpları üzerinden belirginleşerek, Sivas yöresi repertuarında geçiş ritüellerine bağlı sözlü icra örneklerinden birini oluşturmaktadır.

The image shows a musical score for the song 'Sivas'tan Aldım Eleği'. It consists of three staves of music in a 2/4 time signature. The lyrics are written below the notes. The first staff starts with 'Sİ VAS TAN AL DI ME LE Gİ Sİ VAS TAN AL DIM SU VA NI Sİ VAS TAN AL DIM AL TI RI Sİ VAS TAN AL DIM GA TI RI'. The second staff starts with 'Sİ VAS TAN AL DI ME LE Gİ Sİ VAS TAN AL DIM SU VA NI Sİ VAS TAN AL DIM AL TI RI Sİ VAS TAN AL DIM GA TI RI'. The third staff starts with 'GÖ LU YAR MA CA Bİ LE Gİ GE LİR Sİ VA NI Sİ VA NI GE LİR TAR LI SI TAR TI LI GE LİR A TI LI A TAR TI LI'.

Şekil 13. Sivas'tan Aldım Eleği, <https://www.repertukul.com/SIVAS-TAN-ALDIM-ELEGI-4858>. [Erişim tarihi: 19.03.2026].

Sonuç

Bu çalışmada, TRT THM repertuarında Sivas yöresine kayıtlı uzun hava ile kırık hava örneklerinin yapısal ve tematik görünümü değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, Sivas türkülerinin makam, usul ve form özelliklerinin yöre repertuarına dair müziksel

kimliği belirleyen önemli unsurlar olduğunu ancak bu müziksel yapının tematik içerik, sözlü kültür, aktarım çevresi ve toplumsal bellekle birlikte ele alındığında daha geniş bir anlam kazandığını göstermektedir. Bu yönüyle söz konusu repertuar, çalışmanın inceleme kapsamı çerçevesinde, Sivas yöresi türkülerinde müziksel süreklilik ile kültürel anlatı çeşitliliğinin birlikte değerlendirilebildiği bir repertuar alanı sunmaktadır.

Yapısal bulgular değerlendirildiğinde, Sivas türkülerinde belirli makamsal ve ritmik karakterlerin güçlü biçimde öne çıktığı; ancak bu durumun repertuarı tek biçimli bir yapıya indirgemediği anlaşılmaktadır. Hüseyini ve uşak makam etkilerinin repertuarda belirgin bir yoğunluk göstermesi, Sivas yöresi türkülerinin ezgisel karakterinde bu iki yapının güçlü bir temsil alanına sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte hicaz, gülizar, çargâh ve diğer makam etkilerinin dağılımında yer alması, yöre repertuarının baskın ezgisel karakterlerin yanında dikkate değer bir makamsal çeşitlilik barındırdığını da göstermektedir. Yoğunluk arz eden ezgisel yönelimlerin yanı sıra farklı makam etkileri, geçkili yapılar ve değişken usul kullanımları ile uzun hava örneklerinin varlığı, yörenin müziksel belleğinde hem süreklilik gösteren hem de çeşitlenmeye açık yapıların birlikte yer aldığını ortaya koymaktadır. Kırık havaların repertuardaki ağırlığı, Sivas türkülerinde usullü ve ölçüye dayalı icra karakterinin belirgin olduğunu gösterirken; uzun havaların varlığı, serbest ritimli söyleyiş geleneğinin de yöre müzik kültürü içerisinde tamamlayıcı bir unsur olarak yer aldığını göstermektedir. Bu yönüyle Sivas repertuarı, geleneksel yapısını koruyan fakat kendi içinde farklı müziksel ifade alanları barındıran bir karakter sergilemektedir.

Repertuarın kaynak kişi ve derleyenler açısından ortaya koyduğu görünüm, Sivas yöresi türkülerinin aktarımında yöre âşıkları, yerel kaynak kişiler, derleyiciler ve kurumsal kayıt süreçlerinin birbirini tamamlayan unsurlar olarak rol oynadığını göstermektedir. Özellikle Âşık Veysel Şatıroğlu başta olmak üzere Halil Söyler, Nuri Üstünces, Muhlis Akarsu gibi yöreyle özdeşleşmiş kaynak kişilerin öne çıkması, Sivas müzik belleğinin bu eserleri taşıyan sözlü kültür temsilcileri aracılığıyla görünürlük kazandığını ortaya koymaktadır. Derleyenler içerisinde halk müziği derleme çalışmalarıyla tanınan isimlerin yanı sıra TRT Kurumu başlığı altında değerlendirilen kayıtların da belirgin bir yer tutması, repertuarın yerel icra ortamlarından ulusal repertuar alanına taşınmasında bireysel derleme faaliyetleri ile kurumsal kayıt süreçlerinin birlikte rol oynadığını göstermektedir. Bu görünüm, incelenen repertuar örneklerinin; sözlü kültür çevreleri, âşıklık geleneği, bireysel derleme faaliyetleri ve kurumsal arşivleme pratiklerinin kesişiminde biçimlendiğini göstermektedir.

Tematik açıdan değerlendirildiğinde, Sivas türkülerinin sadece bireysel duyguları öne çıkaran anlatılarla sınırlı olmadığı, aynı zamanda toplumsal hafıza, inanç, ahlaki değerler, gündelik yaşam ve ritüel pratiklerle ilişkili zengin bir anlam evreni sunduğu görülmektedir. Bir türkü birden fazla konu ve duygu alanıyla ilişkilendirilebildiğinden, çalışmada kesin sınıflandırmalar yerine kapsayıcı bir değerlendirme yaklaşımı benimsenmiştir. Bu doğrultuda türküler, şiirsel metinlerde ağırlık kazanan anlam yönelimi dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Repertuarda aşk/sevda, ayrılık, hasret/özlem, gurbet ve şikâyet/sitem gibi temalar bireyin duygusal deneyimleriyle ilişkili bir görünüm sunarken; dinî, öğüt, ölüm/yas, kahramanlık/yiğitlik, vatan sevgisi, tabiat/hayvan ve törensel içerikler ise yöre insanının inanç dünyası, değer aktarımı, tarihsel hafızası, doğal çevreyle ilişkisi ve ritüel pratikleriyle bağlantılı kültürel unsurları görünür kılmaktadır. Karma temalı eserlerin belirginliği ise Sivas türkülerinde duygu, düşünce ve yaşantı unsurlarının çoğu zaman tek bir anlatı odağıyla sınırlı kalmadığını, farklı tematik içeriklerin aynı şiirsel yapı içerisinde girift bir görünüm kazanarak anlam ürettiğini düşündürmektedir. Bu bağlamıyla Sivas türkü repertuarı, bireysel yaşantı ile

kolektif belleğin söz ve ezgi birlikteliği içerisinde bir arada temsil edildiği bir anlatı alanı olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak bu çalışma, TRT THM repertuarı kapsamında Sivas yöresi türkülerinin yapısal ve tematik evrenine ilişkin bütüncül bir değerlendirme sunmaktadır. Araştırmanın söz konusu repertuar kayıtlarıyla sınırlı olması, elde edilen sonuçların bu repertuvara dâhil edilmiş eserler çerçevesinde değerlendirilmesini gerektirmektedir. Çalışma kapsamında belirlenen bu sınırlılık, yörede sözlü kültür ortamında yaşamaya devam eden yerel varyantların, canlı icra ortamlarının, icra pratiklerinin ve ağız özelliklerinin ayrıca ele alınabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda ileride yapılacak çalışmalarda TRT THM repertuarında yer alan yöre türküleri ile repertuar dışı yerel icra örneklerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi, Sivas türkülerinin hem repertuar kayıtlarındaki hem de yerel kaynaklardaki görünümünün ayrıntılı biçimde değerlendirilmesine katkı sağlayabilir. Böylece Sivas yöresi türkülerinin yalnızca repertuar kayıtlarındaki görünümü değil, icra ortamlarında değişen, aktarılan ve yeniden anlam kazanan yönleri de kapsamlı biçimde ortaya konulabilir.

Kaynakça

- Aydoğdu, C. (2026). Sivas yöresi müzik geleneği ve icra pratikleri üzerine lisansüstü tezlerin betimsel bibliyometrik incelemesi. *Yegâh Müzikoloji Dergisi*, 9(2), 1192-1211.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Bowen, G. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Eke, M. (2016). Türk halk müziği ezgilerindeki motifler ve işlevleri. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi*, 32, 37-46.
- Elçin, Ş. (2004). *Halk edebiyatına giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Eroğlu, F. B. (2014). Türk halk müziğinde yöre, üslûp ve tavır kavramları üzerine. *Türk Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 231-238.
- Göher Vural, F. (2011). Türk kültürünün aynası: Türküler. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 6(3), 387-411.
- Haşhaş, S. & İmik, Ü. (2016). Sosyal-kültürel temaları ile Erzincan türküleri. H. Akın (Ed.), *Uluslararası Erzincan Sempozyumu: Bildiriler Cilt 2 içinde* (ss. 167-172). Erzincan: Erzincan Üniversitesi.
- İmik, Ü. (2020). *Sosyal, kültürel, tarihi ve coğrafik içerikleriyle türkülerimiz*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Karaönçel, F., Karaönçel, A. & Çiftci, E. (2021). TRT Türk halk müziği repertuarında bulunan Sivas yöresi oyun havalarının makamsal ve ritmik analizi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 342-352.
- Karaönçel, F., Çiftci, E. & Karaönçel, A. (2022). Sivas yöresi kırık havalarında makamsal ve ritmik yapı. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 473-493.
- Köprülü, M. F. (1976). *Türk edebiyatında ilk mutasavvıflar*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.

- Öz, İ. (2021). Isparta türkülerinin ezgi, ritim ve şiir yapısı bakımından incelenmesi. *Uluslararası Müzik ve Sahne Sanatları Dergisi*, 5, 50-62.
- Repertükül. (2026). *Aşan Bilir Karlı Dağın Ardını* <https://www.repertukul.com/ASAN-BILIR-KARLI-DAGIN-ARDINI-919>, [Erişim tarihi: 11.03.2026].
- Repertükül. (2026). *Ulu Tanrı Seni Övmüş Yaratmış* <https://www.repertukul.com/ULU-TANRI-SENI-OVMUS-YARATMIS-1677>, [Erişim tarihi: 11.03.2026].
- Repertükül. (2026). *Kâmil Olanların Bellidir Yeri* <https://www.repertukul.com/KAMIL-OLANLARIN-BELLIDIR-YERI-2891>, [Erişim tarihi: 11.03.2026].
- Repertükül. (2026). *Beni Şad Etmedi Bu Çarkı Felek* <https://www.repertukul.com/BENI-SAD-ETMEDI-BU-CARKI-FELEK-259>, [Erişim tarihi: 14.03.2026].
- Repertükül. (2026). *Arpalar Orak Oldu* <https://www.repertukul.com/ARPALAR-ORAK-OLDU-4010>, [Erişim tarihi: 15.03.2026].
- Repertükül. (2026). *Koyun Gelir Yata Yata* <https://www.repertukul.com/KOYUN-GELIR-YATA-YATA-Gelin-Ayşe-Ornek-2-605>, [Erişim tarihi: 16.03.2026].
- Repertükül. (2026). *Yılan Aktı Gamışa* <https://www.repertukul.com/YILAN-AKTI-GAMISA-4860>, [Erişim tarihi: 16.03.2026].
- Repertükül. (2026). *Gel Ha Gönül Havalanma* <https://www.repertukul.com/GEL-HA-GONUL-HAVALANMA-21>, [Erişim tarihi: 17.03.2026].
- Repertükül. (2026). *Şu Gurbet Ellerin Yeli Sert Olur* <https://www.repertukul.com/SU-GURBET-ELLERIN-YELI-SERT-OLUR-911>, [Erişim tarihi: 17.03.2026].
- Repertükül. (2026). *Yiğitler Silkinip Ata Binince* <https://www.repertukul.com/YIGITLER-SILKINIP-ATA-BININCE-205>, [Erişim tarihi: 18.03.2026].
- Repertükül. (2026). *Horozumu Kaçtırdılar* <https://www.repertukul.com/HOROZUMU-KACIRDILAR-626>, [Erişim tarihi: 18.03.2026].
- Repertükül. (2026). *Türk Milleti Türk Milleti* <https://www.repertukul.com/TURK-MILLETI-TURK-MILLETI-Cumhuriyet-Turkusu-5162>, [Erişim tarihi: 19.03.2026].
- Repertükül. (2026). *Sivas'tan Aldım Eleği* <https://www.repertukul.com/SIVAS-TAN-ALDIM-ELEGI-4858>, [Erişim tarihi: 19.03.2026].
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç. & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256.
- Sarıçiçek, A. T. (2023). *TRT repertuarında bulunan Sivas türkülerinde bir inceleme*. [Yüksek Lisans Tezi]. Karabük: Karabük Üniversitesi.
- Saygın, E. (2024). *Sivas türkülerinin değerler ve söz varlığı açısından incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Serttaş, Z. (2019). Sivas türkülerinde sevgili teması. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 2(1), 11-14.
- Solmaz Aksağan, F. (2025). *Harput türkülerinde anlatı ve temalar: Sözlü kültürden müziğe*. [Yüksek Lisans Tezi]. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Şen, Y. & Akbaş, E. (2021). Geleneksel Türk Halk Müziği uzun hava türlerinden olan Maya'ların makamsal analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(2), 599-618.

- Tekindal, M. & Uğuz Arsu, Ő. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufkun tesi Bilim Dergisi*, 20(1), 153-172.
- Tohumcu, B. (2025). *Erzurum aşıklık geleneğinin güncel veriler üzerine müzikal ve tematik bağlamda değerlendirilmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seđkin Yayıncılık.